

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Poznać przeszłość” historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> • Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania • Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) • Perodyzacja dziejów • Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historia</i> , <i>prehistoria</i>	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> • Podstawy antropogenezy • Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza • Rewolucja neolityczna i jej znaczenie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>neolit</i> , <i>antropogeneza</i> , <i>rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw • Ustrój polityczny państw-miast sumeryjskich i ukształtowanie się 	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw – wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii – rozpoznaje dzieła sztuki	– wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynależenia – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego, Sargona Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii

	<ul style="list-style-type: none"> • pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynależenia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 		mezopotamskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej 		– wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu – piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – wyjaśnia okoliczności powstania piramid 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich
4. Izrael i Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael i Fenicja 	– wskazuje na mapie rejon Izraela (z	– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej	– za pomocą mapy przedstawia zmiany	– opisuje główne etapy losów narodu	– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu

	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu 	<p>Jerozolimą) i Fenicji</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne założenia monoteizmu – rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<p>granic Izraela</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu 	<p>żydowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona 	<p>żydowskiego w starożytności</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości
5. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu • Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie teren Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka, kolonia, metropolia</i> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej – wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska</i> – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji

2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	<p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i></p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Zgromadzenie ludowe, Rada 500, sąd ludowy, strateg</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>
3. Starożytna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan 	<p>– wskazuje na mapie Spartę</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia, wychowanie spartańskie</i></p> <p>– wymienia główne organy władzy w Sparcie</p>	<p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Sparty</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>helota</i></p> <p>– wymienia etapy życia spartiaty</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i></p> <p>– opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty</p> <p>– wyjaśnia rolę Likurga</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty</p> <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p>
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Specyficzne rozwiązania militarne Greków • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją 	<p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina)</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>

5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>– lokalizuje na mapie Macedonię i Persję</p> <p>– lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego</p>	<p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Issos, Gaugamela)</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>epoka hellenistyczna</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej</p> <p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej</p> <p>– wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia rolę Demostenesa</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>
6. Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Starożytny grecki teatr • Architektura grecka • Literatura i teatr grecki • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji 	<p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Homera</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków</p>	<p>– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa</p> <p>– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii)</p> <p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji</p>	<p>– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu</p> <p>– wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Pitagorasa, Herodota, Tukidydesa</p>	<p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
1. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych • Powstanie ustroju republikańskiego 	<p>– wskazuje na mapie Italię, Rzym</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Rzymu</p> <p>– prawidłowo stosuje</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i></p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu</p>	<p>– opisuje legendę o powstaniu Rzymu</p> <p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– wymienia</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– porównuje i ocenia</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	pojęcia: <i>monarchia, republika</i>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu 	władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne Podbój świata śródziemnomorskiego Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys republiki rzymskiej Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. Okoliczności powstania cesarstwa Ustrój pryncypatu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta – prawidłowo stosuje pojęcie: <i>gladiator</i>	– opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Akcjum)	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> <i>Pax Romana</i> i zasady funkcjonowania imperium Rola limesu jako granicy imperium Kontakty Rzymian z 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Imperium Rzymskie, romanizacja</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie	– wyjaśnia pojęcie <i>romanizacja</i> i podaje jej przykłady – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcia: <i>pax</i>	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego	– w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny

	<p>ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy)</p> <ul style="list-style-type: none"> Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 		– wyjaśnia pojęcie: <i>kult cesarza</i>	<i>Romana, limes, szlak bursztynowy, wyzwoleniec</i> – opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	cesarstwa	trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie prawa rzymskiego Architektura rzymska Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Sztuka i literatura rzymska 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prawo rzymskie</i> – rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> Początki chrześcijaństwa Prześladowania chrześcijan – ich skala i przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijańskie	– wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>mesjasz, męczennicy, herezja</i>	– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i Pawła	– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Dominat w Rzymie Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi Zmiany społeczne w Rzymie 	– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego – prawidłowo umiejscawia w czasie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>Wielka Wędrówka Ludów</i> – wymienia przyczyny	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – wyjaśnia pojęcie <i>Hunowie</i>	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie postaci Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego	– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i

	<ul style="list-style-type: none"> • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium • Wędrownka ludów • Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego	– przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego	– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego	kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej • Rola Bizancjum dla rozwoju chrześcijaństwa 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego	– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje plan Konstantynopola	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i>	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i>	– wyjaśnia genezę powstania islamu – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici</i>	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie,</i>	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na	– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa	– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa

Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu w Europie • Utworzenie państwa kościelnego 	<p><i>chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego</p>	mapie państwa germańskie	Franków	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie, Karolingowie, majordom</i>	Krótkiego	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków	Franków	
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, 7 sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i>	– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków	– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Karolingów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy	
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III • Najazdy Węgrów 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski, Normanowie, wikingowie, I Rzesza, Węgrzy</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy	– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy	– wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun	– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy	– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
6. Feudalizm i społeczeńst	<ul style="list-style-type: none"> • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– rozpoznaje rycerza i</p>	<p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p> <p>– prawidłowo stosuje</p>	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm</i>	– wymienia cechy	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa		

wo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> • Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych 	opisuje jego uzbrojenie	pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – charakteryzuje życie codzienne rycerzy	kultury rycerskiej		feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Pochodzenie Słowian • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Słowianie</i> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich	– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich	– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemysłodzi, Rurykowicze</i>	– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Początki osadnictwa na ziemiach polskich • Kultura łużycka i osada w Biskupinie • Wpływy rzymskie na ziemiach polskich • Przybycie Słowian na ziemię polskie 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i>	– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię</i>	– opisuje cechy kultury łużyckiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>szlak bursztynowy</i>	– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ekspansji terytorialnej Polan • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród</i>	– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów	– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i>	– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Bolesława Chrobrego • Organizacja drużyny książęcej i państwa piastowskiego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach 	– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – wymienia główne	– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut,</i>	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i	– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III i Henryka II	– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	osiągnięcia Bolesława Chrobrego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i>	<i>arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie</i> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	Rusią Kijowską – opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej		
4. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	– prawidłowo stosuje pojęcie tendencje centralistyczne i decentralistyczne – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela	– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i>	– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Polska w polityce międzynarodowej w XI w. • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem • Polityka zagraniczna Krzywoustego 	– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego	– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia znaczenie postaci Galla Anonima	– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana	– w szerokim aspekcie przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – w szerokim aspekcie ocenia postać Bolesława Krzywoustego
6. Testament Bolesława	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy 	– umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i>	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje	– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia w szerokim aspekcie proces rozbicia dzielnicowego w Polsce

Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> synami Krzywoustego Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego System senioratu i pryncypatu – funkcjonowanie i upadek Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich Pogłębianie się rozbitcia dzielnicowego 	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>rozbitcie dzielnicowe</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> – wymienia przyczyny i skutki rozbitcia dzielnicowego	proces rozbitcia dzielnicowego w Polsce	w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego	
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem a papieżem	<ul style="list-style-type: none"> Wielka schizma wschodnia i jej skutki Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki Papieżstwo u zenitu potęgi politycznej Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII	– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu – wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem	– wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Grzegorza VII i Henryka IV	– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	– w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – 	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i>	– wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i>	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich	– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyk Barbarossa, Saladyn	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy

	<p>okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych • Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 			<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p>		
3. Najazdy mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg podbojów Czyngis-chana i przyczyny jego sukcesów • Organizacja imperium mongolskiego • Przebieg i znaczenie inwazji mongolskiej na Europę 	<p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Mongołowie</i></p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p>
4. Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka</i>, <i>trójpółowka</i>, <i>ratusz</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w.</p> <p>– wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę cechów i gildii</p> <p>– wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat</i>, <i>pospólstwo</i>, <i>cech</i></p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich</p> <p>– za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa</p> <p>– opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy</p>
5. Kościół w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych zakonów (cystersi, 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon</i>, <i>klasztór</i>,</p>	<p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów,</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Biblia pauperum</i></p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym,</p>

zu	<p>franciszkanie i dominikanie)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<i>herezja</i>	<p>dominikanów, franciszkanów)</p> <p>– wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych</p> <p>– wyjaśnia założenia ideowe albigensów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Franciszka, św. Dominika</p>	<p>przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu</p> <p>– wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji</p>	<p>gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
6. Europa późnego średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> • Wojna stuletnia i jej skutki • Kryzys papieżstwa i cesarstwa • Dżuma i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę stuletnią</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej</p> <p>– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny stuletniej i ekspansję Osmanów</p> <p>– wyjaśnia rolę Joanny d’Arc, Jana Husa</p>	<p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy</p> <p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
7. Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka 	<p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i></p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budowli</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza</p> <p>– wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Literatura i teatr w średniowieczu Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 		<p>średniowiecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej 	<p>średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu 	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej 	
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. Najazdy mongolskie Sprowadzenie Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich – lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski – wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego – opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadźca, sołtys, wójt, łan, ratusz, wolnizna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Leszek Biały, Henryk Brodaty, Henryk Pobożny – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społeczny i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. Przebieg walki o zjednoczenie Polski stoczonej przez Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława 	<ul style="list-style-type: none"> – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława

	<ul style="list-style-type: none"> Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	osiągnięcia Władysława Łokietka	Łokietka z Krzyżakami – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	II – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II	zjednoczeniowych – ocenia rolę panowania Przemysławidów w Polsce – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski Rozwój cywilizacyjny ziem polskich Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego 	– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Andegawenowie i Jagiellonowie	<ul style="list-style-type: none"> Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów Początki unii polsko-litewskiej Polityka Władysława Jagiełły Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. 	– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie – rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia założenia unii w Krewie	– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach, unię w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i>	– wyjaśnia przyczyny przejścia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następcstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

				– wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej	– wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i>	
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji 	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej	– wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej	– za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem – wyjaśnia rolę postaci Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	<ul style="list-style-type: none"> Wyprawa i śmierć Władysława Warneńczyka Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny 13-letniej	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – wymienia przyczyny wojny 13-letniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny 13-letniej – wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i>	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie 13-letniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej

<p>7. Kultura Polski średniowiecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– opisuje system szkolnictwa w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>
--	--	---	--	---	--	---